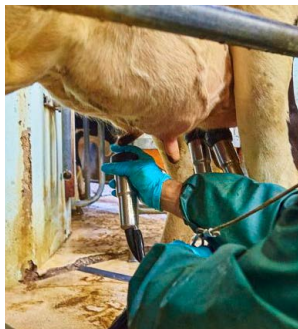

Verkiezingsmanifest 2021

**Een nieuwe kans voor goed beleid
voor onze boeren en tuinders**

Wij, Nederlandse boeren en tuinders, mogen in 2021 weer stemmen. Net als alle Nederlanders.

We krijgen dan nieuwe volksvertegenwoordigers, een nieuwe coalitie en een nieuw regeerakkoord. Een nieuw kabinet met nieuwe bewindspersonen die hun stempel willen drukken. En na maximaal vier jaar beginnen we weer opnieuw.

Dat maakt beleid veranderlijk. Dat is voor ons soms lastig. Koerswijzigingen op ons bedrijf kosten tijd. Dat is niet erg, omdat we ondernemen met de bedoeling ons levenswerk aan de volgende generatie over te dragen. Maar het is wel een probleem als we investeringen doen die niet na 30 jaar, maar na drie jaar al herzien moeten worden vanwege veranderende wet- en regelgeving. Te meer omdat de marges voor boeren vaak klein zijn. De oplossing lijkt voor de hand te liggen: een nieuw vergezicht, een stip op de horizon, een kapstok om beleid aan op te hangen. Een nieuwe visie.

Dat is niet de oplossing. Namens alle Nederlandse boeren en tuinders doen we u een verzoek. Geef ons alsjeblieft niet nog een nieuwe visie, maar verbindt alle bestaande visies nu met daadkracht. Geef ons niet het zoveelste pakket van wet- en regelgeving, hoe goed bedoeld ook. Bied ons zekerheid, stabiliteit en vertrouwen voor de toekomst. Voor onze generatie, en de volgende. Boeren en tuinders hebben oplossingen. We gaan de uitdagingen waar Nederland voor staat graag aan. Laat ons de energie daar op richten. Zet als volksvertegenwoordigers en regering in op degenen die vooruit kijken en met een positieve blik aan de toekomst werken. Want er gebeurt al zo veel moois, en er kan nog veel meer.

Van het voedsel op uw bord tot het groen in uw leven: Nederlandse boeren en tuinders staan voor producten die groen, gezond en gewaardeerd zijn. Zo staan we over de hele wereld bekend. Daar zijn we trots op en dat willen we zo houden.

We vragen daarvoor drie dingen van u.

Ten eerste: geef ons een doel en we gaan ervoor. Niemand beter dan de boer of tuinder zélf kan bepalen hoe hij of zij het voor elkaar gaat krijgen. Geef ons daar dus de ruimte voor. Maak het mogelijk door beleid op doelen te maken, in plaats van de manier waarop tot achter de komma vast te willen leggen. Oftewel: stel doelen in plaats van middelvoorschriften.

Ten tweede: maak integraal en coherent beleid. Geen beleidsmaker zal het belang daarvan ontkennen. Elke euro kan maar één keer uitgegeven worden. Kies voor oplossingen die op meerdere vlakken een positief effect hebben. Maar wees ook eerlijk. Heb oog voor dilemma's en erken dat soms niet alles tegelijk kan, in plaats van ons daar op af te rekenen.

Ten slotte: steek de handen uit de mouwen. De afgelopen jaren zijn er verschillende vergezichten geschetst. Het is nu het moment om die in de praktijk te gaan brengen. Dat doen wij in de kas, op de akker en in de stal. Maar ook voor u is er werk aan de winkel. We hebben een overzicht gemaakt van stappen die u kunt nemen om niet alleen de sector, maar heel Nederland vooruit te helpen.

We gaan daar graag namens onze diverse, brede achterban van 35.000 leden het gesprek over aan. Nu, in voorbereiding op uw plannen voor de komende verkiezingen. Straks, als er een nieuwe Kamer en een nieuw kabinet is. Bij u op kantoor, of beter nog: op één van de prachtige agrarische bedrijven die Nederland rijk is.

De Nederlandse boer en tuinder in 2025

Wereldwijd worden onze boeren en tuinders geroemd om hun kennis, expertise en innovatie waar het gaat om de duurzame productie van veilig en gezond voedsel, sierteelt, groen en uitgangsmaterialen. Zij dragen bij aan de ontwikkeling van de wereldwijde voedselvoorziening. Wij kennen hoge standaarden op het gebied van diergezondheid en -welzijn en plantgezondheid. Naast het maken van producten, verbreden steeds meer boeren en tuinders hun bedrijfsvoering. De multifunctionele landbouw biedt mogelijkheden voor o.a. zorg, recreatie, voedseleducatie en het verbinden van boer en burger. Zo handelt de Nederlandse land- en tuinbouw voortdurend naar de vraag vanuit de samenleving. De coronacrisis heeft voor veel Nederlanders het grote belang van betrouwbare voedselvoorziening hernieuwd onder de aandacht gebracht.

Nederland is een dichtbevolkte, maar vruchtbare delta waar we zuinig op moeten zijn. Ook omdat die grond ons Nederlanders zo veel meer biedt dan enkel productie van voedsel. De druk op de ruimte neemt toe en dit gaat ten koste van onze schaarse landbouwgrond. Boeren en tuinders zijn de beheerders van meer dan 70% van alle grond in Nederland en zijn daarmee hoeders van het landelijk gebied. Zij leveren een bijdrage aan behoud van een vitaal platteland, het verbeteren van de biodiversiteit, het behalen van klimaatdoelen en het op peil houden van ons watersysteem. LTO Nederland staat voor deze boeren en tuinders die produceren op een manier die de aarde voor huidige en toekomstige generaties leefbaar houdt en bijdraagt aan de energietransitie. Goed bodembeheer speelt een centrale rol bij het verbeteren van het milieu, klimaat en de biodiversiteit. Tot slot mag ook de rol van de land- en tuinbouw als primaire sector in de agrifoodketen, sierteeltketen en groen niet worden onderschat.

Tegelijkertijd is het in Nederland geen vanzelfsprekendheid meer om boer of tuinder te worden, zijn of blijven. Complexe eisen, maatschappelijke druk en politieke ontwikkelingen hebben grote invloed op het individuele bedrijf, dat meestal al generaties lang binnen de familie is. Versterkt door een verdeeld politiek landschap en de invloed van framing in de sociale media, gaat emotie nogal eens voor op de ratio. Ook de Europese besluitvorming is bepalend voor de keuzes op het boerenerf. Dit resulteert in al te veranderlijk en niet consistent landbouwbeleid. Terwijl de individuele boer en tuinder, met relatief hoge lange termijn investeringen en lage rendementen, gebaat is bij stabiel en voorspelbaar beleid.

Boeren en tuinders moeten zelf hun toekomst richting kunnen geven. Om te bepalen welk bedrijfsmodel voor hun bedrijf de beste toekomst biedt. Er moeten keuzes worden gemaakt ten aanzien van de grootte

van het bedrijf, de efficiëntie van de bedrijfsvoering en de richting die moet worden ingeslagen. Dit maakt het lastig te spreken over 'de Nederlandse boer'. Er is een grote en groeiende diversiteit aan bedrijven, elk met eigen verdienmodel.

De sector is in de afgelopen jaren overspoeld met nieuwe visies, programma's en blauwdrukken van 'hoe het moet'. In de volgende kabinetsperiode moeten niet nieuwe vergezichten, maar juist een duidelijk handelingsperspectief voor boeren en tuinders centraal staan. Het uitgangspunt voor LTO Nederland blijft een goed gezinsinkomen en continuïteit van het agrarische bedrijf over generaties heen.

Onze oproep aan politieke partijen:

- Koester de diversiteit in de Nederlandse land- en tuinbouw. Stel het vakmanschap van de boer en tuinder hierin centraal door middel van doelvoorschriften. Vakmanschap moet zich vertalen in vertrouwen en vrijheid voor de ondernemer.
- Beloon boeren en tuinders met een eerlijke prijs voor hun producten en alle overige inspanningen die zij leveren t.b.v. klimaat, biodiversiteit en natuur.
- Zorg voor een internationaal gelijk speelveld. Een internationaal concurrerende handelspositie is voor de sector van levensbelang.

Gezond en veilig voedsel voor een eerlijke prijs

Boeren en tuinders produceren gezond, veilig en gevarieerd voedsel zoals groenten, fruit, vlees en zuivel. Daarnaast produceren zij bloemen, planten, zaden en bomen: groen dat bijdraagt aan een fijne leefomgeving. Zij doen dit voor consumenten in Nederland, Europa en daarbuiten: ruim driekwart van wat de Nederlandse land- en tuinbouw produceert, wordt geconsumeerd in Europa en meer dan de helft door onze naaste buurlanden. Boeren en tuinders hebben daarvoor, samen met de andere spelers in de keten, een veelvoud aan systemen opgezet om de voedselkwaliteit en productkwaliteit te waarborgen. Hetzelfde geldt voor keurmerken die zich onderscheiden in de markt op velerlei gebied. Boeren en tuinders doen daarvoor vaak grote investeringen, waar waardering en een eerlijke beloning bij horen. Beloning komt tot uiting in een eerlijke prijs. Helaas komt deze vaak onvoldoende tot stand. Dat resulteert in veel maatschappelijke wensen vanuit de burger en weinig additionele betaling vanuit de consument. Boeren en tuinders zijn daar vervolgens de dupe van.

De Nederlandse veehouderij kent een hoge standaard als het gaat om diergezondheid en -welzijn en het terugdringen van emissies naar de omgeving. Veehouders voldoen aan de Nederlandse wettelijke eisen voor voedselveiligheid, diergezondheid, dierenwelzijn en milieu, die tot de strengste van Europa en dus de wereld horen. In diverse marktconcepten worden nog hogere normen aangehouden. De sector heeft in de afgelopen jaren veel resultaten behaald. Zo is sinds 1990 de emissie van broeikasgassen met 17% afgenomen, terwijl het productievolume met 25% is gestegen. De uitstoot van stikstofverbinding ammoniak is in deze periode zelfs met 67% afgenomen. Ook het gebruik van antibiotica is sinds 1990 met 2/3e afgenomen. Tegelijkertijd is er vanuit diverse pressiegroepen veel onterechte beeldvorming en stemmingmakerij over de situatie in de Nederlandse veehouderij, bijvoorbeeld als het om dierenwelzijn gaat. Beleid mag zich niet hierdoor laten leiden. Beter is het om ambities te stellen gericht op het verhogen van onze standaarden en de sector hierbij te faciliteren in regelgeving en verdienmodellen. Door goede samenwerking tussen overheid, onderwijs en onderzoek kan de agrarische sector zijn internationaal toonaangevende rol behouden. Investeer samen met onderwijsinstellingen in innovaties en ontwikkelkansen voor een levende sector die ook internationaal gezien haar vooruitstrevende rol kan blijven spelen.

De plantaardige sector in Nederland wil de teelt van groenten, fruit, sierteelt en groen in de toekomst verder verduurzamen. Boeren en tuinders investeren flink in (door)ontwikkeling van weerbare teeltsystemen, met

gezonde planten en natuurlijk evenwicht. Tegelijkertijd staan teelten steeds meer onder druk. Als gevolg van politieke besluitvorming verdwijnen steeds meer bestaande gewasbeschermingsmiddelen uit het pakket van boeren en tuinders, terwijl duurzame alternatieven onvoldoende beschikbaar komen. Om de sector handelingsperspectief te geven, is het nodig dat volop wordt ingezet op een breed middelen- en maatregelenpakket. Innovaties, zoals precisietechnologie, leveren hier een belangrijke bijdrage aan.

Onze oproep aan politieke partijen:

- Om hoge standaarden te behouden, is het nodig dat er voldoende innovatieve middelen en maatregelen beschikbaar komen. Dit vraagt een proactieve houding van de overheid en investeringen om innovaties te bewerkstelligen.
- Ter verbetering van het verdienvermogen van boeren en tuinders moet er meer ruimte komen voor prijsafspraken ten behoeve van verduurzaming (o.a. middels de Wet Duurzaamheidsinitiatieven) en moet de overheid paal en perk stellen aan oneerlijke handelspraktijken.
- Middels een Agro-autoriteit moet de Algemeen Verbindend Verklaring (AVV) mogelijk worden. Hierdoor kunnen boeren en tuinders collectief investeren in onderzoek, ondersteuning van innovaties en crisisbeheersing. Dit ter verdere verduurzaming van de agrarische sector.
- Om het gelijke speelveld van veehouders te borgen vragen wij dat de Nederlandse aanpak voor antibioticagebruik en dierenwelzijn in Europa leidend zijn en verder uitgerold worden.
- Bij gewasbescherming moeten nationale besluiten niet in de weg zitten die export verhinderen. Besluitvorming over gewasbescherming moet ten allen tijde op basis van onafhankelijke en wetenschappelijke inzichten genomen worden. De adviezen van het Ctgb zijn hierin leidend.
- Het onder randvoorwaarden toestaan van plantenveredeling door biotech (CRISPR/cas) als mogelijkheid om gewassen resistent te maken voor klimaatverandering en daarmee bij te dragen aan de uitdagingen van de 21e eeuw.

Vanaf het boerenerf werken aan een beter klimaat

Landbouwbodems vervullen een centrale rol bij het sluiten van kringlopen, het verbeteren van de biodiversiteit en het terugdringen van klimaatverandering. Door optimaal gebruik te maken van de mogelijkheden die de bodem biedt, kunnen boeren en tuinders het landbouwsysteem robuuster maken ten aanzien van weersinvloeden en plagen en ziekten. Ook zijn zij op die manier minder afhankelijk van externe factoren zoals kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen. Het huidige mestbeleid is hier onvoldoende op ingericht. De focus moet worden verlegd naar bodembeheer, waarin het vakmanschap van boeren en tuinders centraal staat. Gezien de grote diversiteit in de Nederlandse land- en tuinbouw pleit LTO Nederland naast integraal bodembeheer voor keuzevrijheid voor ondernemers. Om zo via een verfijnd maatwerk in plaats van een generieke benadering te werken aan het optimaliseren van de mineralenbalans op bedrijfsniveau.

Dieren zijn binnen de kringlooplandbouw onmisbaar bij het sluiten van kringlopen. Zij zijn in staat om restproducten uit de levensmiddelenindustrie om te zetten in hoogwaardige voedingsproducten voor mensen. Grazers zorgen ervoor dat gronden die niet geschikt zijn voor de teelt van gewassen, ook benut kunnen worden. De mest die dieren produceren, is nodig voor de productie van plantaardige teelten en het verhogen van het organische stofgehalte in de bodem. Door de inzet van dierlijke mest als hoogwaardige mineralenconcentraten, kan het gebruik van kunstmest (een externe input in de kringloop) teruggedrongen worden.

De agrarische sector speelt een belangrijke rol bij het behalen van klimaatdoelen. Zo wordt een groot deel van alle duurzame energie in Nederland opgewekt op het boerenerf. De Nederlandse land- en tuinbouw kan haar bijdrage aan het klimaatakkoord leveren, mits er aan de te nemen maatregelen of acties voldoende financiële middelen zijn gekoppeld en de benodigde experimenteerruimte wordt gecreëerd. De uitvoering van het klimaatakkoord moet daadwerkelijk landen op het erf of perceel van de boer en tuinder. Om te voorkomen dat kostbare landbouwgrond benut wordt voor energieopwekking terwijl alternatieven mogelijk zijn, moet de zonneladder gehanteerd worden. Het inzetten van daken op schuren en stallen voor zonne-energie is een kans voor de agrarische sector om een grote bijdrage te leveren aan duurzame energieopwekking.

Het Europees landbouwbudget (Gemeenschappelijk Landbouw Beleid) is voor boeren en tuinders een belangrijk instrument om te voldoen aan maatschappelijke eisen ten aanzien van o.a. klimaat, waterkwaliteit,

biodiversiteit en natuur. Toekomstig GLB moet gericht zijn op heldere doelvoorschriften, waardoor iedere boer en tuinder gestimuleerd wordt om bij te dragen aan klimaat-, milieu- en natuurdoelen – binnen zijn bestaande bedrijfsvoering. Hiervoor moet de boer en tuinder maatwerk kunnen leveren afhankelijk van de regio, het type bedrijf en reeds genomen maatregelen. Daarnaast moet het GLB ingezet worden ter versterking van de concurrentiepositie van boeren en tuinders. Dit kan door investeringen in innovaties, samenwerking en verduurzaming te ondersteunen.

Onze oproep aan politieke partijen:

- Eerlijke beloning voor te nemen (duurzaamheids-)maatregelen, hetzij in de prijs van het product, hetzij in een andersoortige vergoeding.
- Het huidige mestbeleid moet worden omgezet in integraal bodembeheer, waarin boeren en tuinders afhankelijk van hun bedrijfssituatie kunnen kiezen voor een generiek of verfijnd systeem. Het vakmanschap van de boer moet hierin centraal staan.
- Er moet meer ruimte komen voor het ontwikkelen en toepassen van kwalitatief hoogwaardige mineralenconcentraten.
- Het huidige GLB-budget moet behouden blijven en heeft een sterke, maar doelgerichte eerste pijler nodig die bijdraagt aan milieu, klimaat en natuur.
- Serieuze experimenteerruimte is nodig om klimaatmaatregelen op juiste waarde te schatten en in de praktijk te toetsen.
- Voor zonne-energie moet de zonneladder gehanteerd worden. Op die manier wordt voor meer balans gezorgd tussen benutting van bebouwde of losse oppervlakte en is vruchtbare landbouwgrond een laatste optie.

Samenleven in een vruchtbare delta

De druk op onze landbouwgrond neemt steeds meer toe. Nederland is een dichtbevolkte en vruchtbare delta waar we zuinig moeten zijn op de schaarse landbouwgrond. Ruimteclaims vanuit woningbouw, economische ontwikkeling, de energietransitie en klimaatakkoord nemen toe en gaan ten koste van onze landbouwgrond. Wij pleiten ervoor de discussie voorbij de landsgrenzen te trekken en natuurcompensatie in Europees verband te bezien. Met de toenemende vraag naar kwalitatief hoogstaand voedsel is het onze plicht om vruchtbare grond niet verloren te laten gaan. Dit moet worden bezien in relatie tot maatschappelijke eisen en ontwikkelingen die aan de land- en tuinbouw gesteld worden, zoals de grondgebonden melkveehouderij en de kringlooplandbouw. Bij de ontwikkeling naar natuurinclusieve landbouw zijn overgangsgebieden tussen natuur en landbouwgrond als bufferzone onnodig. Voor wat betreft veenweidegebieden pleiten wij voor een gebiedsgerichte aanpak, waarin behoud van de cultuurhistorische waarde van het gebied prioriteit heeft.

Boeren en tuinders beheren 70% van alle grond in Nederland en zijn daarmee hoeders van het landelijk gebied. Een sector die niet alleen wereldwijd bewondering oogst, maar ook in balans is met haar directe omgeving. Zij leveren een belangrijke bijdrage aan het behoud van een vitaal platteland, het verbeteren van de biodiversiteit, het vastleggen van CO₂ in gewassen en het op peil houden van het watersysteem. Biodiversiteit is nodig voor bestuiving en plantgezondheid van gewassen en bodemvruchtbaarheid. Goed faunabeheer en een passende faunaschaderegeling zijn onmisbare elementen in biodiversiteitsbeleid. LTO Nederland is één van de partners in het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Boeren en tuinders moeten beloond worden voor hun extra inspanningen. Het Deltaplan wordt uitgewerkt tot concrete maatregelen die bijdragen aan het herstel van de variëteit aan soorten, ecosystemen en landschappen.

LTO Nederland pleit ervoor om de rol van alle boeren en tuinders als beheerders van het landelijke gebied, zo goed mogelijk te benutten en ook nadrukkelijk mee te nemen in omgevingsbeleid. Zij moeten bovendien waardering en beloning krijgen voor de maatschappelijke diensten die zij leveren. Hun inzet voor biodiversiteit en landschapselementen heeft een prijs die moet worden terugverdiend. Dit betekent een eerlijke prijs die past bij de natuurinclusiviteit van de producten en een aantrekkelijke beloning voor het produceren van biodiversiteit. Daarbij draagt het groen in onze omgeving bij aan ons welzijn en een prettige leefomgeving met recreatiemogelijkheden.

Meer dan 30% van de LTO-leden is actief met multifunctionele landbouw. Daarbij vullen ze hun agrarische taken aan met bijvoorbeeld zorg, recreatie, educatie en energie. Boerderijwinkels met lokaal voedsel en korte ketens, worden door de consument steeds meer gevonden en toegejuicht. Multifunctionele landbouw geeft oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken, zoals het verbinden van boer en burger, regionale afzet en korte ketens. Ook draagt het bij aan het welzijn en welbevinden voor zieken en mensen met een lichamelijke of geestelijke beperking. De wetgeving voor boeren en tuinders is echter nog teveel op monofunctionele bedrijven gericht.

Onze oproep aan politieke partijen:

- Om (onnodige) druk op landbouwgrond te voorkomen, vraagt LTO om bij elke ruimteclaim in eerste instantie te kijken naar grond die in eigendom van (lokale en regionale) overheden is, waaronder het stedelijk gebied.
- Een agrarische hoofdstructuur binnen de landsgrenzen met landbouw geconcentreerd op enkel de meest vruchtbare gronden is postzegeldenken. Bezie natuurcompensatie in Europees verband.
- Voer de Omgevingswet pas in als zeker is dat dit gedegen kan. Voorkomen moet worden dat hoge kosten of administratieve lasten afgewenteld worden op boeren en tuinders.
- Beloon boeren en tuinders voor hun maatschappelijke inspanningen. Het GLB is hiervoor belangrijk naast een aantal andere mogelijkheden zoals die ook binnen het Deltaplan worden uitgewerkt. Cruciaal hierbij is de mogelijkheid tot stapeling.
- Nieuwe bedrijfsvoering met multifunctionele landbouw op agrarische bedrijven vraagt ook om meer flexibiliteit in ruimtelijk ordeningsbeleid en wegnemen van knellende wetgeving.

Goed werkgeverschap en economisch beleid

Agrarische ondernemers zetten in op een sterke positie in de keten, een goed gezinsinkomen én continuïteit van bedrijven over generaties heen. De ketenpositie van de boer of tuinder is vaak zwak en onbeschermd, terwijl de internationale concurrentie toeneemt. De sociaaleconomische positie van boeren en tuinders moet versterkt worden. De landbouwvrijstelling is daartoe een belangrijk instrument. De strategieën van de Europese Commissie moeten leiden tot meer waardering voor voedsel- en plantenproductie. De Europese Farm-to-Fork biedt kansen voor de land- en tuinbouw, maar voorkomen moet worden dat nieuwe eisen en ambities teveel ingaan op detailniveau.

De Nederlandse land- en tuinbouwsector is een belangrijke werkgever en zorgt voor veel banen in de volledige keten. De totale agrifood sector staat voor meer dan 761.000 arbeidskrachten en daarmee bijna 9% van de Nederlandse beroepsbevolking. De sector kent veel seizoenswerk waarbij de teelt- en oogstwerkzaamheden door de natuurlijke omstandigheden per definitie tijdelijk zijn en eindigen aan het einde van het seizoen. Een vaste arbeidsovereenkomst voor werk dat in de kern tijdelijk is ligt daarom niet in de rede. Agrarisch seizoenswerk moet daarom uitgezonderd worden van kostenstijgingen voor werkgevers.

De afhankelijkheid van arbeid is in diverse sectoren van de land- en vooral tuinbouw wellicht het grootste thema voor de komende jaren. Daarom pleit LTO Nederland ervoor om in te zetten op een tweede mechaniseringsslag en robotisering om de afhankelijkheid van arbeid te verminderen bij de productie voor voedsel, groen en sierteelt. Voor innovatie en technologische oplossingen die de ondernemer niet kan doorberekenen in de kostprijs is een investeringsimpuls nodig.

De sterke economie en krappe arbeidsmarkt vragen om meer instroom van arbeidsmigranten voor specifiek seizoenarbeid, ook van buiten de EU. Hierbij speelt ook concurrentie met ons omringende buurlanden, die het werkgeverschap voor seizoenarbeid nog (fiscaal) aantrekkelijker maakten tijdens de coronacrisis. Specifiek voor teelt- en oogstwerkzaamheden in het seizoen gedurende maximaal 9 maanden en begrensd in aantallen en duur van het verblijf vraagt de sector om tewerkstellingsvergunningen voor arbeidsmigranten van buiten de EU. Voorwaardelijk zijn daarbij onder meer een adequate huisvesting, beloning conform cao-afspraken en noodzakelijke verzekeringen.

Tot slot hebben onvoorziene klimaat- en marktverstoringen grote inkomensgevolgen voor de boer en tuinder. Agrarische ondernemers willen deze inkomensgevolgen graag zoveel als mogelijk zelf opvangen. Het schrappen van fiscale regelingen heeft daarmee risico voor de ondernemer. De ondernemer moet tegen een stoot kunnen met het opbouwen van een reserve. LTO Nederland stelt voor om een fiscale 'klimaatreserve' te introduceren: in goede jaren doteert de ondernemer uit zijn winst aan deze reserve en in slechte jaren onttrekt hij uit deze reserve. De inkomensvolatiliteit wordt daarmee gedempt.

Onze oproep aan politieke partijen:

- Zorg voor een gelijk speelveld binnen Europa en stop de beprijzing van tijdelijke arbeidsrelaties en specifiek seizoenarbeid.
- Activeer de instroom arbeidsmigranten van buiten de EU specifiek voor seizoenswerk gedurende maximaal 9 maanden.
- Stel een landelijke taakstellende bouwopgave voor huisvesting van arbeidsmigranten en hanteer daarbij de reeds bestaande Agrarisch Keurmerk Flexwonen.
- Investeer in innovatieve en technologische oplossingen voor een nieuwe mechaniseringsslag en robotisering in de land- en tuinbouw.
- Schijnzelfstandigheid moet worden aangepakt maar niet door versoering van de zelfstandigenaftrek. Handhaaf de zelfstandigenaftrek waarvoor deze bedoeld is door ondernemers in staat te stellen om te reserveren voor investeringen in groei en ontwikkeling van de onderneming en daarmee van werkgelegenheid.
- Introduceer een fiscale klimaatreserve voor de agrarische sector om inkomensgevolgen van klimaat- en marktverstoringen op te vangen met de winst uit betere tijden.